

NATIONAAL VERBOND
VAN HET KATHOLIEK
MIDDELBAAR ONDERWIJS

LEERPLAN EN RICHTLIJNEN 1961
ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

B
Z-18
(2,61)10

N.V. JOZEF VAN IN & CO • LIER

Nationalverband der katholischen
technischen Mittelschulen

Lehrplan und Richtlinien.
Wirtschaftswissenschaften.

Lier: Van In, 1961.

Georg-Eckert-Institut BS78

1 223 209 2

NATIONAAL VERBOND
VAN HET
KATHOLIEK MIDDELBAAR ONDERWIJS

*

LEERPLAN
EN
RICHTLIJNEN

ECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

32740

TWEEDE DRUK

1961

UITGEVERIJ N. V. JOZEF VAN IN & Co
LIER

INHOUDSOPGAVE

1. **Leerplan**

Lagere graad : Vierde moderne	3
Hogere graad : Economische afdeling	6

2. **Richtlijnen**

Algemene richtlijnen	15
Bijzondere richtlijnen	18

3. **Bibliografie** 21

3

7-18(2,61)10

LEERPLAN

LAGERE GRAAD

VIERDE MODERNE

I. Handelseconomie

ORGANISATIE EN DOCUMENTEN VAN DE BINNENLANDSE HANDEL

Inleiding

De handel : beknopte omschrijving van de handel ;
ontwikkeling uit de ruilhandel ;
indeling van de handel en economische betekenis
van de handel.

De handelaar : beknopte omschrijving van de handelaar ;
verplichtingen en rechten van de handelaar.

1. *De koop en de verkoop*

Organisatie van de verkoop en verkoopsvoorwaarden.

De factuur.

Bestelbon, wichtnota, kredietnota.

Tussenpersonen.

2. *Het vervoer*

Organisatie van het vervoer en vervoervoorwaarden.

Documenten : verzendingsbulletin, vrachtbrief, scheepsvracht-
brief (binnenvaart).

3. *De betaling*

a. Rechtstreekse betaling : kwijting, kwijtschrift, ontvangbewijs.

b. Door tussenkomst van bank, post en postchequediens : over-
schrijving, stortingsbulletin, cheque (bankcheque, postcheque
assignatie), postmandaat (accreditief).

4. *Het krediet*

De wissel.

Het orderbriefje.

II. Handelsrekenen

1. Herhaling van de methodes van *snelrekenen en percentberekening* (1).
2. Berekeningen van *de interest en het handelsdisconto* (disconto van het honderd).
Methode van de standvastige deler.
Methode der evenmatige delen van de tijd, van het percent en van het kapitaal.
3. *Toepassingen*
  - a. Bepaalde vervalddag.
  - b. Gemiddelde vervalddag.
4. *Discontonota's* voor binnenlandse wissels.
5. *Berekeningen* van de eenheidsinkoopsprijs, de verkoopprijs en de kostprijs: oplossing met berekening van het percent onder en boven het honderd en eventueel met de kettingregel. Teruggaande calculatie.

III. Handelsboekhouden

HET BOEKHOUDEN VAN EEN EENMANSZAAK

1. *Eerste elementen van het handelsboekhouden*
  - a. De bestanddelen van het vermogen: Bezit — Schuld.
  - b. Het kapitaal: boekhoudkundige betekenis.
  - c. De beginbalans: actief en passief. Classificatie van de activa en de passiva. Wijzigingen van het actief en het passief als gevolg van de handelsverrichtingen.
  - d. De balansrekening. Regels van het debet en credit. Journaalposten. Splitsing van de kapitaalrekening.
  - e. Saldo van een rekening. Proef- en saldibalans.
2. *Studie van de voornaamste rekeningen*
  - a. Beschikbare middelen.
  - b. Realiseerbare middelen: Goederen — Debiteuren (collectief) — Te Innen Wissels — Fiscale Zegels.
  - c. Vastliggende middelen: Gebouwen — Meubilair — Materieel.
  - d. Vreemde middelen: Crediteuren (collectief) — Te Betalen Wissels.
  - e. Eigen middelen: Kapitaal en Privé.
  - f. Resultaatrekeningen: Verlies en Winst. Splitsing, o.a. Algemene Onkosten (Bedrijfskosten), Financiële Resultaten.

---

(1) Het aanleren van de methodes van snelrekenen behoort tot het leerplan van de zesde.

3. *De eindbewerkingen*
  - a. De proefbalans.
  - b. De saldibalans.
  - c. De inventaris en de daaruit voortvloeiende rectificatieposten.
  - d. De correctieposten : afschrijvingen, reserve voor dubieuze debiteuren.
  - e. Het bepalen van het resultaat : transfertposten.
  - f. Het afsluiten en heropenen van de rekeningen.
  - g. De eindbalans.
4. *De koopmansboeken*
  - a. Wettelijk verplichte : door het Wetboek van Koophandel en door de Fiscale Wetgeving.
  - b. Voornaamste niet wettelijk verplichte boeken.
5. *De techniek van een eenvoudige boekhouding*
  - a. De dagelijkse methode ; eventueel : toepassing op een eenvoudige monografie.
  - b. De Journaal-Grootboekmethode, maar zonder oefeningen.

HOGERE GRAAD

ECONOMISCHE AFDELING

DERDE

I. Handelseconomie

ORGANISATIE EN DOCUMENTEN VAN DE BUITENLANDSE HANDEL

Inleiding

Het internationaal ruilverkeer.

Omschrijving, organisatie, economische betekenis van de in- en uitvoer.

Belangrijkheid van de internationale handel (enkele statistische gegevens).

1. *De goederenhandel*

Voorafgaande verrichtingen : offertes.

Contracten : de verkoopsvoorwaarden met betrekking tot de kwantiteit, kwaliteit, conditionering, levering, prijs (onkosten enz.).

Termijnaffaires : kenmerken en nut.

2. *De tussenpersonen*

Handelsagent, makelaar, commissionair.

Agentuurcontract, koopbriefje, inkoops- en verkoopsrekening, consignatiefactuur.

3. *Het internationaal vervoer*

Te land, te water en door de lucht.

Vrachtbrief, connossement, charterpartij, luchtvrachtbrief.

4. *De verzekering*

Eenvoudige begrippen over de verzekering in het algemeen.

De zeeverzekering : voorwerp, premie, verzekeringspolis : inhoud en soorten, averij-grosse, averij-particulier en franchise.

5. *De verrekening*

De kredietbrief.

De wissel.

De documentaire wissel en zijn verhandeling.

Acceptkrediet.

6. *De goederenopslag*
Soorten stapelhuizen.
Certificaat van bewaargeving (opslagbewijs), warrant-cedul.
7. *Het douanestelsel*
Ad valorem-rechten, specifieke rechten.
Invoervergunning, uitvoerbewijs (vergunning), geleibrief met borg, transitobewijs, consulaire factuur, certificaat van oorsprong.
8. *Documentatie en handelsinformatie*

II. Handelsrekenen

1. Studie van de *rekening-courant* : gelijke en vaste rentestand volgens progressieve, retrograde- en staffelmethode.
(Rode nummers, vervroegde afsluiting ; gebeurlijk enkele gevallen met ongelijke rentestand en met veranderlijke rentevoet.) (1)
2. *Complexe getallen*
Engelse munten, gewichten en maten.
Toepassingen :
opmaken van eenvoudige facturen ;
renteberekening in Engels geld ;
berekenen van de burgerlijke interest (verkorte methode) ;
de vrachtberekeningen volgens gewicht en volume.
3. *Bondige herhaling van percent* onder en boven het honderd.
4. *De kettingregel*
5. Korte begrippen over *edele metalen en munten*
Handel in edele metalen ;
Vreemde munten : pariteiten ;
Wisselnoteringen.

III. Handelsboekhouden

DE BOEKHOUDING VAN DE EENMANSZAAK

1. Bondige herhaling van de theorie van het boekhouden.
2. Uitbreiding van het *rekeningsysteem* van de vierde.
  - a. Vastgelegde middelen : Terreinen — Verhuurde gebouwen
— Fictieve activa — Herwaardering.

---

(1) Facultatieve leerstof.

- b. Realiseerbare middelen :
Goederen : splitsing der gemengde rekening en stelsel van de permanente inventaris. Vlottende goederen. Zichtzendingen. Goederen in huurkoop. Emballage. Hulprekeningen.
Debiteuren : dubieuze debiteuren (provisie). Debiteuren v/g.
Te innen wissels : ter verdiscontering, ter incasso, in vreemd geld.
Effecten : in- en verkoop, in onderpand, in deposito.
- c. Beschikbare middelen : Bank v/g. Bank, termijndepositos.
- d. Vreemde middelen : Hypotheek o/g. Crediteuren v/g. Te betalen wissels v/g. Bank r/c. Bankkrediet bij import : bankvoorschot op goederen en Bank, acceptrekening.
- e. Resultaatrekeningen : Lonen. Salarissen. Sociale lasten. Rekeningen ontstaan door de nieuwe verrichtingen bij de uitbreiding van het rekeningensysteem. (Koersverschil. Inkomsten op effecten. Huur. Resultaat op huurkoop enz.)
3. *Speciale boekhoudingen*
- a. Commissie- en consignatiehandel.
- b. Compagniehandel.
 Eenvoudige toepassingen.
4. Grondiger studie van de *eindbewerkingen*
5. *Techniek van het boekhouden*
- a. De maandelijksse methode : toepassing op een eenvoudige monografie. (Eventueel eerst uitwerken naar de dagelijkse methode.)
- b. Moderne boekingsprocédé's : doorschrijfmethode, mecano-
 grafie.
6. *Liquidatie en overname* van de eenmanszaak. Eenvoudige toepassingen.

TWEEDE

I. Financiële Economie

1. Bankverrichtingen

Inleiding

Economische rol en functies van de bank.

Classificaties.

Wettelijke regeling van het bankbedrijf.

A. Kredietverrichtingen

1. Kredietbronnen : deposito's, creditsaldi op rekening-courant, kasbons enz.
2. Kredietverleningen aan het bedrijfsleven : vormen (kas-krediet, diskontokrediet, documentair krediet enz.) en respectieve voordelen voor beide partijen.
3. Overheidskrediet.
4. Wettelijke regeling van de kredietmarges.

B. Bankverrichtingen en diensten

1. Financiële diensten voor cliënten (cheques, overschrijvingen, domiciliëringen, kredietbrief, clearing enz.) voor binnen- en buitenland.
2. Dienstverrichtingen : beheren van portefeuille, bewaren van effecten, diverse diensten (safe's, verstrekken van inlichtingen enz.).
3. Wisselverrichtingen.
Enkele toepassingen van directe en indirecte wissel.
Begrippen van arbitrage.
4. Verrichtingen nopens effecten : plaatsen van effecten, inschrijving, betalen van coupons, financiële dienst van ondernemingen.

C. Publieke sector van het kredietwezen

De parastatale kredietinstellingen.

2. De beursverrichtingen

Inleiding

Economisch nut van de geldinvesteringen op lange termijn en rol van de effectenbeurs.

Beurswaarden : soorten en hun kenmerken.

Organisatie van de effectenbeurzen in België.

1. *De contantmarkt* : organisatie, beurstechniek, beursorders, studie van de beursnoteringen, voorbeelden van aankoop- en verkoopborderellen.
2. *De termijnmarkt* : organisatie, beurstechniek, beursorders, belang van de termijnmarkt.
Studie van de meestvoorkomende verrichtingen : vaste markt, premieaffaires, report en deport.
Liquidatie. Voorbeelden.

II. Recht

Algemene inleidende begrippen

Recht in het algemeen. Indeling van het recht. Terminologie.

1. *Beginselen van burgerlijk recht* (met het oog op het handelsrecht)
  - a. De personen, de goederen, de eigendom.
  - b. De verbintenissen in het algemeen.
De contracten. Soorten.
Bestaans- en geldigheidsvoorwaarden van overeenkomsten.
De gevolgen van de verbintenissen.
De bewijsmiddelen.
Het tenietgaan van de verbintenissen.
  - c. De waarborgen van de verbintenissen : de borgstelling, de pandovereenkomst, de voorrechten en hypotheeken.
  - d. De belangrijkste contracten : de verkoopovereenkomst, het contract van vennootschap, de lastgeving, de huur van goederen, het huwelijkscontract, de lening, de bewaargeving.

2. *Handelsrecht*

Inleiding

Bepaling van het handelsrecht. Bronnen.

- a. De daden van koophandel.
- b. De handelaars. Bepaling. De bekwaamheid.
Verplichtingen en rechten (boeken, huwelijkscontract, handelsregister, maten en gewichten ; bewijsmiddelen, rechts-procedure).
- c. Enkele bijzondere contracten : commissie en makelaardij, vervoercontract, verzekering, pand, warrant-cedul, rekening-courant.
- d. Wisselrecht : wissel, cheque, accreditief, promesse.
- e. Faillissement, bankbreuk, uitstel van betaling, faillissement-voorkomend akkoord.
- f. Industrieel recht : brevetten, fabrieksmerken, nijverheids-tekeningen, oneerlijke concurrentie.

III. Boekhouden en Recht der Vennootschappen

Inleiding

Principiële verschillen tussen de boekhouding van een éénmanszaak en die van een vennootschap : onveranderlijkheid van het kapitaal, winstverdeling.

Wet op de handelsvennootschappen : rechtspersoonlijkheid, soorten vennootschappen, oprichtingsakte en bekendmaking.

1. Bijzondere studie van de rechtsbegrippen en van het boekhouden der *diverse handelsvennootschappen*
  - a. Oprichting, inschrijving en afbetaling van het kapitaal.
  - b. Kapitaalwijzigingen, afschrijving van het kapitaal.
  - c. Obligatieleningen.
  - d. Eindbewerkingen en winstverdeling.
2. *Liquidatie, omvorming, opslorping en fusie* van vennootschappen
3. *Balanslezen*
  - a. Elementen van de eindbalans en hun groepering.
  - b. Bepalen van het bedrijfskapitaal, van de thesaurie, van de liquiditeit (voornaamste coëfficiënten).
  - c. Balanswaarde van een aandeel.

EERSTE

I. Economie

A. Algemene Economie

Inleiding

Omschrijving. Methode. Economisch vraagstuk.

1. *Productie*

a. Productiefactoren

Natuur : natuurlijke rijkdommen.

Arbeid : arbeidsverdeling, machinisme, wetenschappelijke inrichting van de arbeid.

Kapitaal : vormen van het kapitaal, economische rol en kapitaalvorming : sparen en investeren.

b. Organisatie van de produktiefactoren

De onderneming. De ondernemingsvormen. De bedrijfsconcentratie (trusts, kartels, holdings).

c. De rol van de Staat

De Staat als wetgever en als ondernemer.

d. De wetten der produktie : stijgend en dalend rendement.

2. *Circulatie*

a. Economische functie van de handel. Handelspolitiek. Internationale instellingen.

b. Ruil en waarde.

c. Munt en krediet.

Economische functie. Waardeschommelingen van de munt. Kredietpolitiek.

d. De prijzen.

Vorming. Wet van vraag en aanbod.

3. *Verdeling en Verbruik*

a. Het inkomen van de produktie : grondrente, arbeidsloon, kapitaalrente en ondernemingswinst.

b. Het nationaal inkomen.

c. Gebruik van het inkomen : belasting, verbruik, sparen.

4. *De economische Conjunctuur*

Begrip. Economische fluctuaties. Crises.

5. *Beknopte studie van de economische leerstelsels.*

B. *Bedrijfseconomie*

Omschrijving : onderneming en bedrijf.

1. *Het kapitaal van de onderneming*
Kapitaalgoederen. Actieve en passieve kapitaalstructuur.
2. *Inkomen van bedrijf en onderneming en zijn oorzaken*
  - a. *Het bedrijfsinkomen :*
    1. Economische produktiviteit : berekening van bedrijfscoëfficiënt en winstmarge, vervangingswaarde, oorzaken van de variaties der winstmarge.
    2. Omloopsnelheid van het bedrijfskapitaal.
  - b. *Het Ondernemingsinkomen :*
Berekening van de rentabiliteit der diverse kapitalen.
3. *Financiering van de onderneming*
Ondernemings- en bedrijfsliquiditeit. Financieringsprincipes en -modaliteiten.
4. *Economische analyse van balansen*
Soorten balansen en hun functies. Waardebepalingsprincipes van de kapitaalgoederen. Beoordeling van de onderneming door de balans : praktische toepassingen.
5. *Organisatie van de onderneming*
  - a. *Externe organisatie :* optimale bedrijfsgrootte, keuze van de vestigingsplaats en van de ondernemingsvorm.
  - b. *Interne organisatie :*
Algemene leiding : de principes van organisatie ; budgetcontrole.
Technische functie : het productieproces, planning, controle, der efficiency.
Commerciële functie : in- en verkoopafdeling : organisatie van de afzet, marktonderzoek, reclame.

II. **Recht**

A. *Grondwettelijk Recht*

Grondgebied. Bevolking. Nationaliteit.

Rechten der Belgen. Grondwettelijke vrijheden. Gevallen van onschendbaarheid.

Inrichting van de Staatsmachten.

Inrichting van Provincie en Gemeente (schematisch).

Budget, rekeningen, Rekenhof.

B. *Sociaal Recht*

Arbeidscontract. Bediendencontract. Werkrechtensraad. Arbeidsreglementering. Arbeidsongevallen. Maatschappelijke Zekerheid : overzicht en algemene begrippen over de verschillende instellingen gelast met de uitbetaling der toelagen.

C. *Fiscaal Recht*

1. Onrechtstreekse belastingen. Algemene begrippen over : successierechten, registratierechten, griffierechten, hypotheekrechten, zegelrechten en daarmee gelijkgestelde taxes.
2. Rechtstreekse belastingen. Algemene begrippen over : grondbelasting, mobiliënbelasting, bedrijfsbelasting, nationale crisisbelasting, aanvullende personele belasting, aangifteformulier voor rechtstreekse belastingen.

III. **Fabrieksboekhouden**

Inleiding

Eigen aard van het fabrieksboekhouden.

1. Studie van de *kostprijsfactoren* en van de *kenmerkende rekeningen* van het fabrieksboekhouden. Rekeningsysteem.
2. *Toepassing* op de verschillende *produktievormen* :
Massaproductie onder haar diverse vormen ;
Enkelvoudige productie : stuk- en serieproductie.
3. *Statistiek* in fabrieksbedrijven en haar grafische voorstelling.

RICHTLIJNEN

ALGEMENE RICHTLIJNEN

Het *hoofddoel* van het onderwijs in de economische wetenschappen in de moderne humaniora is niet het vormen van technici, maar wel de ontwikkeling van de *algemene cultuur* bij de leerlingen. De uiteenzetting van dit onderwijs mag derhalve niet uitsluitend gericht zijn op de praktische aspecten van deze diverse disciplines, maar veeleer op het leren nadenken over elementaire principes van het *economische en sociale leven*, dat in onze huidige 20^e eeuw de gehele menselijke bedrijvigheid beheerst.

Een ieder wordt, zowel in zijn particuliere leven als bij de uitoefening van een beroep, meer en meer verbonden met de algemene economische toestand. Op economisch gebied wordt de industriële en sociale arbeidsverdeling steeds rationeler en meer doelbewust doorgevoerd : meer efficiency en grotere produktiviteit van de arbeid, psycho-sociologische ordening van het bedrijfsleven. Zowel het sociale bezit, als het beheer van de ondernemingen en de verdeling van de winst of van de meerwaarde worden aan nieuwe sociale opvattingen getoetst. De mensen leven in gemeenschap en zijn meer en meer van elkaar afhankelijk. De economische en sociale bindingen laten steeds minder kansen open voor louter-individueel optreden. De invloed van de sociale instellingen en de sociale wetten dragen hoe langer hoe meer bij tot de stoffelijke welvaart van de hele natie. Door de politieke en economische omstandigheden worden in de laatste tijd de staten meer en meer ingeschakeld in een systeem van economische samenwerking en integratie, terwijl supra-nationale economische instellingen in het leven worden geroepen.

Daardoor wordt een toenemend belang gehecht aan de studie van de maatschappelijke verschijnselen die voortvloeien uit de economische activiteiten. Het behoort tot de essentiële taak van de economische wetenschap die verschijnselen te verklaren en er het

oorzakelijke verband van aan te tonen. Zoals voor gelijk welk onderwijs, is het evenwel niet mogelijk uitsluitend te vertrouwen op de waarde van de leerstof; het is veeleer de geest waarin ze wordt onderwezen en de persoonlijkheid van de leraar, die haar opvoedende taak moeten waarborgen. De geest waarin deze vakken moeten worden onderwezen, is deze van een gezond modern humanisme. Dit vergt vanwege de leraar een brede sociale kijk en een diepere visie op het sociale gebeuren.

Ongetwijfeld vertonen de verschillende vakken van de groep der economische wetenschappen een utilitair karakter: de studie ervan zal de geest van organisatie en de toepassing van rationele werkmethodes aanwakkeren.

De uiteenzetting van de leerstof moet zoveel mogelijk steunen op de inductie: uitgaan van het concreet praktische om daarvan de grondregels af te leiden. Men mag niet verstrikt geraken in al te technische detailkwesties, maar moet vooral trachten de leerlingen goed beredeneerde algemene overzichten van de economische activiteiten in te prenten. De leerling moet zich rekenschap geven van het waarom en van het hoe.

Vooraf in het hoogste studiejaar zal het geleide fabrieksbezoek, waarbij de leerlingen ter plaatse kunnen kennis nemen van de organisatie van de arbeid en de boekhouding, zeer leerrijk zijn. Het houden van korte spreekbeurten door de leerlingen kan ertoe bijdragen hun gedachten steeds duidelijk en feilloos te leren uitdrukken. De schriftelijke uiteenzetting, als huiswerk, van sommige belangrijke onderdelen van het recht of de algemene economie kan eveneens zeer nuttig zijn.

De leraar mag nooit uit het oog verliezen, dat de leerstof ruim gelegenheid biedt om uit de talrijke betrekkingen tussen de moraal en de economie algemeen bindende gedragsregels af te leiden. De economie kan onmogelijk activiteitsvormen aanprijzen, hoe winstgevend ze ook mogen lijken, die indruisen tegen de voorschriften van het geweten. Van sociaal oogpunt beschouwd, steunt elk economisch stelsel op een idee van gerechtigheid. De moraal richt, verheft, steunt en bedwingt de economische activiteit van de mens. In ruil biedt de economische wetenschap een kostbare bijdrage tot de moraal: zij heldert het ingewikkelde spel van de economische verschijnselen op, waarbij juridische vraagstukken zich opdringen; door er de voordelen of zelfs de economische noodzakelijkheid van aan te tonen, bevestigt zij de grote morele wetten, die door het geweten haast instinctmatig ontdekt of door de openbaring onderwezen worden.

Het humanistische karakter van de les moet worden verhoogd door het aanstippen van de plichten van rechtvaardigheid en naastenliefde, van maatschappelijke en menselijke solidariteit, door de ordening der stoffelijke, tijdelijke goederen, ondergeschikt aan de geestelijke en eeuwige goederen. Deze vormen het noodzakelijke doel en het volstreekte goed. Het laatste doel van alle vooruitgang moet de geestelijke verheffing zijn van de enkeling, van het volk, van de wereld. De wortels van alle economische welvaart en van alle ware cultuur liggen enkel in de waarheid, de weg en het leven van Christus.

BIJZONDERE RICHTLIJNEN

N. B. De leraar dient zich niet strikt te houden bij de volgorde die voor elk vak in het leerplan wordt aangeduid; nochtans moet iedere aangeduide leerstof worden gezien.

De verdeling van de lesuren per week is in principe :

In de vierde en de derde : Economie 1 u. — Rekenen 1 u. — Boekhouden 2 u.

In de tweede : Economie 1 u. — Recht 2 u. — Boekhouden 2 u.

In de eerste : Economie 3 u. — Recht 1 u. — Boekhouden 2 u.

1. Handelseconomie

De lessen in de handelseconomie hebben tot doel de leerlingen vertrouwd te maken met de verrichtingen van de binnen- en buitenlandse handel. Het is wenselijk dat de leerlingen de belangrijkste documenten in handen hebben en de meest gebruikte ervan leren invullen. Hun belangstelling voor de leergang zal ruimschoots verhoogd worden als zij originele documenten zelf mogen opzoeken.

2. Handelsrekenen

In het handelsrekenen moet een dubbel doel betracht worden : goed leren rekenen volgens bepaalde beredeneerde methodes (dus veel oefeningen, vooral in de vierde) en tevens de economische aspecten toelichten waarop deze berekeningen betrekking hebben. De leraar moet b.v. bij het uitwerken van oefeningen, de aandacht vestigen op de veranderlijkheid van de rentevoet, de winstmarges, de disconto- en de rekening-courantvoorwaarden, en de economische redenen daarvan aanwijzen.

3. Boekhouden

Het onderwijs in het boekhouden heeft op de lagere graad een eigen finaliteit : de schoolverlatende leerlingen een juist inzicht te geven in de hoofdbestanddelen van het boekhouden : balans, regels voor debiteren en crediteren, volgorde van de eindbewerkingen. Het

onderwijs moet dus praktisch zijn. Er dient gelet op orde, netheid geschrift en controle bij het overschrijven van de gegevens.

In de economische afdeling is het hoofdzaak een inzicht te geven in het wezen zelf van meer uitgebreide boekhoudingen. De oefeningen moeten dus eenvoudig blijven.

In de tweede moet de studie van het boekhouden samengaan met het statuut van de handelsvennootschappen, dat het best hoort bij de leerstof en het examen van boekhouden. De balansstudie moet zich beperken tot het bepalen van enkele coëfficiënten, daar de economische balansanalyse tot het domein van de bedrijfseconomie behoort.

In de eerste moet het fabrieksboekhouden rationeel worden uiteengezet: aanvatten met de eenvoudige produktie van één enkel fabrikaat. Het moet bij voorkeur steunen op een goed gekozen decimaal rekeningstelsel met 2 of 3 indices. Naarmate meer ingewikkelde produktiemodaliteiten worden voorgehouden, zal het rekeningstelsel geleidelijk worden uitgebreid tot de nieuwe rekeningen.

De toepassingen, als huiswerk, moeten eenvoudig zijn; men geeft steeds de voorkeur aan oefeningen met ronde cijfers, ten einde lange en ingewikkelde berekeningen te vermijden.

4. Financiële Economie

De leraar moet de rol van het bank- en het beurswezen in het economische leven evenals hun noodzakelijkheid concreet doen aanvoelen. Hij moet de redelijkheid doen inzien van de voorwaarden door de bank gesteld bij kredietverlening, en zo de grondslagen van alle gezonde financiering blootleggen. De leerlingen moeten de beursnoteringen bestuderen aan de hand van de officiële koerslijst.

De begrippen over arbitrage sluiten aan bij enkele eenvoudige praktische voorbeelden. Het opstellen van aankoop- en verkoopnota's van effecten geschiedt naar de gegevens van een beursblad.

5. Rechtskennis

De leergang in de verschillende takken van de rechtskennis heeft als doel de leerlingen een oriënterende kennis te bezorgen van de uitgebreide en steeds complexer wordende wetgeving, die het hele economische en sociale leven regelt.

De leraar moet de hoofdprincipes van het recht doen uitkomen en de geest van de wet leren kennen.

Twee klippen dienen omzeild : zuiver wijsgerige beschouwingen en uitweidingen tot in de details.

Men moet het verband aantonen tussen de sociaal-economische wetten en de ontwikkeling van de economische en sociale toestand doorheen de laatste eeuw.

In de eerste wordt begonnen met Grondwettelijk Recht (1^e trimester), daarna volgt Sociaal Recht (2^e trimester), om te eindigen met Fiscaal Recht (3^e trimester).

6. Algemene Economie

Deze cursus is van groot belang voor de algemene vorming van de leerlingen. De economische ontwikkeling is het resultaat van een vrije keuze, met het oog op het bereiken van een welbepaald doel en meestal op grond van vermoedelijke juistheid. Om al deze redenen is de oorzakelijke samenhang tussen de economische verschijnselen niet deze van een logische uiteenzetting : de gevolgtrekkingen van deze wetenschap kunnen derhalve niet de zekerheid vertonen van de wiskundige of fysische toepassingen. Zij hebben nochtans de waarde van principes die als praktische regels bij de economische activiteiten van enkeling en gemeenschap als leidraad dienen.

De studie van de diverse economische leerstelsels (oorsprong, ontwikkeling, toepassingen en resultaten) dient te worden behandeld in functie van de geschiedenis en de aardrijkskunde.

7. Bedrijfseconomie

Het doel van deze lessen is voornamelijk een dieper economisch inzicht te geven in de elementen van de balans en het begrip winst uit te diepen. De leraar moet niet alleen wijzen op het verband tussen de verschijnselen ; hij moet ook besluiten afleiden, die als richtlijnen kunnen worden gebruikt door de leiding van de onderneming.

De hoofdstukken over de financiering en de organisatie moeten niet te veel worden uitgebreid.

BIBLIOGRAFIE

VIERDE EN DERDE

HANDELSECONOMIE

- E. BUISSERET, *Handelsbescheiden en Handelsboekhouden*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.

HANDELSREKENEN

- E. BUISSERET, *Wiskundige Inleiding in het Zakenleven*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
E. BUISSERET, *Handels- en Financieel Rekenen*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
K. DE CUYPER, *Handelsrekenen en Handelskennis*, Lier, J. Van In.

TWEEDE

FINANCIËLE ECONOMIE

- E. DECOSTER, *Bankverrichtingen*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.

BURGERLIJK RECHT — HANDELSRECHT

- G. DE GRAEVE en J. VLAEMINCK, *Inleiding tot het Burgerlijk Recht*, Gent, Norma.
F. MAES, *Overzicht van het Burgerlijk- en Handelsrecht*, 2 dln., Turnhout, Brepols.
S. SMEESTERS en H. POWENS, *Leerboek van het Belgisch Handelsrecht*, Brussel, Larcier.

VENNOOTSCHAPSBOEKHOUDEN

- R. JACQUES, *Vennootschapsboekhouden*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
G. VERBRUGGEN, *Leerboek der Vennootschappen van Koophandel*, Leuven, De Vlaamse Drukkerij.
G. VERBRUGGEN, *Het Boekhouden der Vennootschappen van Koophandel*, Leuven, De Vlaamse Drukkerij.

EERSTE

ALGEMENE ECONOMIE — BEDRIJFSECONOMIE

- L. DECHESNE, *Algemene Staathuishoudkunde*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
V. FALLON, *Beginselen der sociale Economie*, Namen, Wesmael-Charlier.

- H. GUETENS, *Grondbeginselen der Bedrijfseconomie*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
- M. PAUWELS, *Bedrijfsanalyse*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
- O. PLATTEEUW en G. DE GRAEVE, *Beginselen van Economie*, Gent, Norma.
- J. RAEMAEKERS, *Algemene Economie*, Turnhout, Brepols.
- M. VAN MEERHAEGHE, *Handboek van de Economie*, Brussel, Elsevier.
- A. VERPLANCKE, *Organiseren... een administratieve Functie*, Gent, Norma.
- J. ZWYNDRECHT, *Algemene Economie*, Groningen, J. B. Wolters.

ALGEMENE ECONOMIE

- W. J. BUIJS, *Moderne Inleiding tot de Economie*, 2 dln., Groningen, J. B. Wolters.
- J. VAN ZWYNDRECHT, *Beknopt Leer- en Leesboek der Economie*, Groningen, J. B. Wolters.
- J. VAN ZWYNDRECHT, *Hoofdstukken der Economie*, 2 dln., Groningen, J. B. Wolters.

BEDRIJFSECONOMIE

- H. DIEPENBROEK, *Handboek der Budgettering*, Utrecht, W. de Haan.
- J. L. MEIJ, *Theoretische Bedrijfseconomie*, 2 dln., 's-Gravenhage, G. Delwel.
- SPINOSA CAPPELA, *Budgettering en Budgetcontrole*, Leiden, Spensert Kroese's.
- K. P. A. VAN ISHOVEN, *Bedrijfseconomie*, 's-Gravenhage, G. Delwel.

FABRIEKSBOEKHOUDEN

- R. VANALDERWEIRELD en G. VERBRUGGEN, *Handboek van het Fabrieksboekhouden*, Leuven, De Vlaamse Drukkerij.
- H. J. VAN DER SCHROEF, *De Leer van de Kostprijs*, Amsterdam, Kosmos.
- G. VERBRUGGEN, *Leerboek van het Fabrieksboekhouden*, Leuven, De Vlaamse Drukkerij.

GRONDWETTELIJK RECHT — SOCIAAL RECHT — FISCAAL RECHT

- K. BRANTS, *De Staatsinrichting van België*, Antwerpen, Standaard-Boekhandel.
- Y. DE MAAGD, *Sociale Wetgeving*, Turnhout, Brepols.
- M. DEMANCHE, *Nijverheids- en Arbeidswetgeving*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.
- L. KRUL en J. VAN LIER, *Beginselen van fiscale Wetgeving*, Antwerpen, De Garve.
- J. VAN LIER en L. KRUL, *Begrippen van sociale Wetgeving*, Antwerpen, De Garve.
- PH. VAN STEVENS, *Fiscale Wetgeving*, deel I, *Directe Belastingen*, Brussel, Uitgeverij voor Boekhouden, Handel en Financiën.

